

Çizgi Film ve Çocuk: Ebeveyn Görüşleri

Doç. Dr. Elçin YAZICI ¹

Dr. Işıl YAMAN BAYDAR ²

Prof. Dr. Adalet KANDIR ³

Geliş Tarihi: 23.12.2018

Kabul Tarihi: 24.04.2019

Yayın tarihi: 08.07.2019

Özet

Araştırma, ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, normal gelişim gösteren 60-72 aylık çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubuna, evren içinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 70 ebeveyn dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, çocuklar ve ailelerine ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla “Genel Bilgi Formu” ve ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Ebeveynlerin Çizgi Filmlere İlişkin Görüşlerini Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniğine göre çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların tamamına yakınının çizgi film izlediği, çizgi film izlerken medya araçlarından daha çok televizyonu tercih ettikleri, en çok izledikleri çizgi filmin Rafadan Tayfa olduğu, en çok sevilen karakterin Hayri olduğu, çocukların çizgi film izleme süresinin ise daha çok 60-120 dakika arasında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynler çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu ifade ederken daha çok olumsuz etkilerinin olduğu yönünde yanıt verdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çizgi film, Erken Çocukluk, Ebeveyn Görüşleri

Cartoon and Child: Parent Opinions

Abstract

The research was conducted to investigate the parents' views on cartoons. The universe of research in the 2017-2018 academic year, the parents of 60-72-month-old children who attended to their children's preschool education institutions developed normally. To the study group, volunteered to participate in the study population selected through the random sampling method with a total of 70 were included in the parent. As a data collection tool, to collect demographic information about children and their families “General Information Form” and developed by researchers for the purpose of examining parents' views on cartoons “Parents' Opinion on Cartoon Evaluation Form in” is used. In the collection of data, semi-structured interview technique was used. Research data, the analysis techniques used in qualitative research methods were analyzed according to descriptive analysis technique. As a result of the research, nearly all children watch cartoons, prefer television rather than media tools while watching cartoons, the most popular cartoon film is Rafadan Tayfa, Hayri is the most beloved character, it was found that the time of watching the cartoons was between 60-120 minutes. While also stated that the positive and negative effects on children's cartoons have been shown to respond to parents thought it was more of a negative impact.

Key words: Cartoon, Early Childhood, Parent Opinions

¹ Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, yazici.elcin@gmail.com

² Milli Eğitim Bakanlığı, Porsaklar 80. Yıl Anaokulu, isil.yaman.baydar@gmail.com

³ Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, akandir@gmail.com

GİRİŞ

Çizgi film, zamanla gelişen ve çeşitli anlamları içeren resimli görsel sanat formlarından biridir. Her ne kadar iki boyutlu resimli görsel sanat formlarından olsa da, çizgi filmin spesifik tanımı zaman içinde değişmiştir. Modern kullanımı, hiciv ve mizah için tasarlanmış, gerçekçi olmayan bir çizim ya da resim anlamına gelir. “Çizgi film” terimi orta çağda ortaya çıkmıştır. Çizgi filmler, 19. yüzyılın başlarında dergilerde ve gazetelerde mizahi illüstrasyonlar olarak yer alırken 20. yüzyılın başlarında, çizgi roman ve animasyon filmleri olarak yer almıştır (Rashid, 2015; Pandit ve Kulkarni, 2012).

Çizgi film, küçük büyük hemen herkesin ilgiyle takip ettiği bir sanat dalı olmakla birlikte özellikle çok küçük yaşlardan itibaren çocukları etkisi altına almaktadır. Araştırmalar, çocukların televizyonda altı aylık iken çizgi film izlemeye başladığını göstermiştir (Jain, 2011; Yaşar Ekici, 2015: 71; Rashid, 2015: 65). Çocuklar, ana eğlence kaynağı olan çizgi filmler ile günün her saatinde karşılaşabilmektedir. Yıllar boyunca ilgi ve dikkatle çizgi film izlemekte ve yavaş yavaş onlara ilgi geliştirmeye başlamaktadırlar. Bu süreç içinde çocuklar hevesli ve heyecanlı olmaktadır. Bu nedenle de çizgi filmler, öğrenme sürecinde çocukları motive eden görsel-işitsel bir medya aracı olarak ifade edilmektedir (Dewi, 2013).

Çocuklar için eğlence alanı yıllar içinde gelişmiştir. Çocukların dikkatini çekmek ve onlara eğlence ve keyif unsurlarına yönelik bir platform sağlamak için Cartoon Network, Fox Kids, Animax, Hungama TV ve diğerleri gibi kanallar kurulmuştur (Rashid, 2015). Bu nedenle de son birkaç yıl içinde erken çocukluk etkinliklerinin yapısının dramatik bir şekilde değiştiği görülmüştür. Uzun süredir çocukların ana uğraşları oyun oynamak, resim yapmak, öykü anlatmak ya da dinlemek iken şimdi tüm bu aktiviteler çizgi filmleri izleyerek tamamlanıyor. Sosyologlara göre, çocukların boş zamanlarının %20 ila %40'ını televizyon karşısında geçirdikleri ve çizgi film izlemeyi ya da bilgisayar oyunları oynamayı tercih ettikleri belirtilmektedir (Sokolova, 2011).

Çizgi filmlerin en iyi takipçisi olan çocukların hayal dünyaları, yaşama karşı savunmasız tavırları çizgi filmlerden etkilenmekte ve kendi içinde belli bir şekil almaktadır. Gözlemler; çizgi filmlerin her yaşta seyredildiğini, niteliklerinin, içeriklerinin ve algılanmasının yaş gruplarına göre değişiklik göstermesine rağmen, genelde çizgi filmler her yaşta seyredilmektedir. Çizgi filmlerin, özellikle çocuk izleyiciler tarafından tercih edilen ve yetişkinler tarafından da seyretmeleri desteklenen televizyon programları olması erken çocukluk dönemindeki çocukların çizgi film ile nasıl iletişime geçtikleri, çizgi film karakterlerini nasıl algıladıkları, onları kendi dünyalarında nasıl anlamlandırdıkları konusundaki merakı artırmaktadır (Öztürk Samur, Durak Demirhan, Soydan ve Önkol, 2014; Adak Özdemir ve Ramazan, 2012; Türkkent, 2012).

Bu nedenle erken çocukluk döneminden itibaren çocuklar, kendilerine model olarak seçtikleri televizyon ve çizgi film karakterlerinin özelliklerini, günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlar. Çocukların çizgi filme olan ilgisi sadece karakterlerin eylemleri ve karakterleri ile sınırlı kalmaz, hatta çizgi karakterlerin kullandığı kıyafetler bile onlara hitap eder. Çocuklar neredeyse onları büyüleyen tüm çizgi film karakterlerinin adlarını hatırlar (Pandit ve Kulkarni, 2012). Televizyondaki çizgi film karakteri, çeşitli davranış ve hareketleriyle çocuklarda olumlu ya da olumsuz dürtüleri harekete geçirebilmektedir. Çünkü çocuklarda dürtülerini dizginleme yeteneği çok zayıftır. Erken dönemde yaşamın gerçeklerinden yola çıkan çizgi film karakterlerinin çocukların ahlak gelişimine, temel ahlaki değerlerin korunmasına, çocukların sözlü ve sözsüz iletişimlerine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Normal bir çocuk genelde egosunu güçlendirme aracı olarak çizgi öyküleri okur ya da çizgi filmleri seyreder. Çocuk, çizgi film karakterlerinde ego deneyimini bir takım yansımalarla genişletmeye çalışır. Daha sonra maceracılık aşamasında yenilemeyen bir kahraman da egosunu tatmin eder. Son olarak kendi ayakları üzerinde durur ve yaşamın kendisi demek olan gerçek maceranın çizgi film karakterlerini benimser. Ancak televizyonda yayınlanan çizgi filmlerin yararlı ve zararlı olarak ayrımı yapılmadan pek çok kanalda çocuklara sunulmaktadır. Televizyonda çok fazla çizgi film izlemek zihinsel, psikolojik ve duygusal problemlere ve hatta gözde fiziksel hasarlara neden olmaktadır. Bu açıdan çocukların izlediği programların içeriğinin neler olduğu araştırılarak olumsuz etki verebilecek konular ayıklanmalı ve gösterilen çizgi filmlerin konusu ve içeriği çocukların

yaşantılarında örnek alabilecekleri şekilde hazırlanmalıdır (Gorodyska, 2015; Öztürk Samur ve diğerleri, 2014; Pandit ve Kulkarni, 2012; Türkkent, 2012; Turan, 1996).

Bu noktada ebeveynler çocukların çizgi filmlerden daha fazla öğrenmelerini sağlama ve olumsuz içerikten etkilenmelerini azaltmada belirleyici etkiye sahiptir. Bu nedenle ebeveynlerin kendi program seçimi ve izleme şekli ile model olmasının yanında çocukların çizgi film izleme süresi, izlenecek çizgi filmlerin seçiminin çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması ve çizgi filmlerin ebeveynlerin denetiminde izlenmesi gerekir (Yetim ve Sarıçam, 2016; Yaşar Ekici, 2015). Çizgi filmlerin çocukların yaşamındaki önemi nedeniyle çocukların izledikleri programların çocuk gözüyle değerlendirilip, tercih nedenlerinin bilinmesi ve çocuğun yaşantısındaki etkilerinin incelenmesi, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklara izlettikleri programlardaki tercih nedenlerinin ve aradıkları özelliklerin bilinmesi son derece önemlidir (Öztürk Samur, ve diğ., 2014). Bu noktadan hareketle araştırma, ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerini ortaya koyduğundan nitel analize dayalı betimsel bir çalışmadır. Araştırmada nitel araştırma çeşidi olan tipik durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmalarındaki amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada durumu ortaya koyabilmek için ebeveynlerle yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden, normal gelişim gösteren 60-72 aylık çocukların ebeveynleri oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubuna, evren içinden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen araştırmaya katılmaya gönüllü toplam 70 ebeveyn dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, çocuklar ve ailelerine ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla “Genel Bilgi Formu” ve ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Ebeveynlerin Çizgi Filmlere İlişkin Görüşlerini Değerlendirme Formu” kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, ebeveynlerle bireysel olarak yüz yüze yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacılara konunun ana çerçevesini belirleyip kendi konuları kapsamında soru sorma olanağı verirken, aynı zamanda görüşme sırasında ortaya çıkabilecek yeni durumlara göre sorular eklemeye fırsat veren esnek bir yapı sunmaktadır (Dinç, 2015). Araştırmacı, görüşme yaptığı kişinin verdiği yanıtlara odaklanarak konu hakkında derinlemesine bilgi edinme fırsatı bulur (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013). Araştırmacı tarafından kuramsal bilgiler derinlemesine incelenerek öncelikle bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formunun iç geçerliğini sağlamak için form alan uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Daha sonra, görüşme sorularının uygun ve anlaşılır olup olmadığını belirlemek için bir ebeveyn ile ön görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin tamamı, ebeveynlerden önceden randevu alınarak, belirlenen tarihlerde araştırmacı tarafından yüz yüze ve bireysel olarak yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Araştırmacı görüşmenin başlangıcında, amacını ve görüşmenin nasıl yürütüleceğini ebeveynlere açıklamıştır. Görüşme sonuçları görüşme formuna kaydedilmiştir. Araştırmada ebeveynlerin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlarla sınırlı

kalmıştır. Görüşmelerde ebeveynlere, “Çocuğunuz çizgi film izliyor mu? Çizgi film izlemek için hangi medya aracını/araçlarını kullanıyor? En çok hangi çizgi film/filmleri daha çok izliyor? Çizgi filmde en çok hangi karakteri seviyor? Neden? Çocuğunuz çizgi filmi izlerken ya da izledikten sonra ne tür davranışlar sergiliyor? Günde ortalama çizgi film izleme süresi nedir? Çizgi filmlerin çocuğunuzun gelişimine etkileri (olumlu ya da olumsuz) hakkında ne düşünüyorsunuz?” şeklinde sorular sorulmuş ve ebeveynlerin çizgi filmlerine ilişkin düşünceleri görüşmeci tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Ebeveynlerin görüşme formuna kaydedilen yanıtlarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde, betimsel analiz tekniği kullanılmış, veriler özetlenerek yorumlanmıştır. Betimsel analizin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir hale getirilmesidir. Bunun için veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre oluşturulur ve görüşmede kullanılan sorular dikkate alınarak sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Görüşmelerin değerlendirilmesinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir:

Öncelikle, araştırmanın amacından ve görüşme sorularından yola çıkılarak veri analizi için tematik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu işlemin ardından, her soru için tüm öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanarak “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği, araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından yapılan kodlamalar karşılaştırılarak yapılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik çalışmasında; Güvenirlik = Görüş birliği / Görüş birliği + Görüş ayrılığı formülü kullanılmıştır (Baştürk, 2009). Bu formüle göre, tüm soruların kodlayıcılar arası güvenilirlik oranlarının ortalaması %90 olarak saptanmıştır. Son aşamada ise, ebeveynlerin görüşleri belirlenen temalar çerçevesinde sunulmuştur. Soruların analizlerinde sözel ifadeler, analiz edilen formlarda birden fazla olduğu için toplam alınmamıştır. Sayı ve yüzde hesaplamaları toplam ebeveyn sayısı (n:70) esas alınarak yapılmıştır. Genel Bilgi Formu’ndan elde edilen demografik özellikler ise yüzdeler halinde verilmiştir.

BULGULAR, YORUM ve TARTIŞMA

Ebeveynlerin çizgi filmlere ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan araştırmanın sonuçları, aşağıda sunulmuştur.

Ebeveynlerin çocuklarının çizgi film izleme durumuna ilişkin verilen yanıtların dağılımına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çizgi film izleme durumuna ilişkin verilen yanıtların dağılımı

Çizgi Film İzleme Durumu	f	%
Evet	68	97,1
Hayır	2	2,8
Toplam	70	100

Tablo 1 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının çizgi film izleme durumuna yönelik verdikleri yanıtların; %97,1’inin evet ve %2,8’inin hayır olduğu görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde; televizyon yayınları içinde çizgi filmler çocukların en fazla izlediği ve görsel özellikleri nedeniyle en fazla etkilendiği programlar arasında olduğuna vurgu yapılmaktadır. Demiriz ve İlkay (1999)’ın yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin %79,4’ü çocuklarının çizgi film programlarını izlemeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Akt. Serhatlıoğlu, 2006). Erdoğan ve Baran (2008) tarafından yapılan araştırmanın bulguları da altı yaş çocuklarının çoğunlukla çizgi film izlediklerini ortaya koymaktadır. İlgili alan yazın ve araştırmaların, Tablo 1’de yer alan ebeveynlerin çocuklarının çizgi film izleme durumuna ilişkin verilen yanıtların dağılımı ile elde edilen bulgularla örtüştüğü söylenebilir. Bu sonuç doğrultusunda, çocukların büyük bir çoğunluğunun çizgi film izlediği düşünülebilir.

Ebeveynlerin çocuklarının çizgi film izlerken kullandıkları medya araç/araçlarına ilişkin yanıtların dağılımına Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Çizgi film izlerken kullanılan medya araçlarına ilişkin yanıtların dağılımı

Kullanılan Medya Araçları	f	%
Televizyon	64	46,7
Cep Telefonu	33	24,0
Tablet	26	18,9
Laptop	9	6,5
Masaüstü bilgisayar	5	3,6
Toplam	137	100

Tablo 2 incelendiğinde, ebeveynler çocuklarının çizgi film izlerken kullandıkları medya araçlarından %46,7'sinin televizyon, %24,0'ının cep telefonu, %18,9'unun tablet, %6,5'inin laptop ve %3,6'sının ise masaüstü bilgisayar olduğu görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde; en küçük çocukların dahi televizyon izlemekten men edilemeyeceklerine vurgu yapılmaktadır. En zor koşulların dahi televizyondan vazgeçmeyi gerektirmediği belirtilir. En iyi eğitim sisteminin bile televizyonun belirleyiciliğinden kurtulamadığı ve en önemlisi, kamuoyunun ilgilendiren hiçbir konunun (politika, haber, eğitim, din, bilim, spor) televizyonun ilgi alanının dışında kalmadığı, yani halkın bu konuları kavrayış biçiminin tamamen televizyonun yönelimleriyle şekillendiği ifade edilmektedir (Postman, 1994). İlgili alan yazının, Tablo 2'de yer alan çizgi film izlerken kullanılan medya araçlarına ilişkin verilen yanıtların dağılımı ile elde edilen bulgularla örtüştüğü söylenebilir. Bu sonuç doğrultusunda, televizyonun hemen hemen pek çok ailenin evinde bulunması çocukların çizgi film izlerken en çok kullandıkları medya araçları arasında yer almasının bir nedeni olabilir.

Ebeveynlerin çocuklarının en çok izlenen çizgi filme ilişkin verilen yanıtların dağılımına Tablo 3'te yer verilmiştir.

En Çok İzlenen Çizgi Film	f	%
Rafadan Tayfa	18	26,4
Karlar Kraliçesi	9	13,2
İstanbul Muhafızları	8	11,7
Bulmaca Kulesi	6	8,8
Emiray	6	8,8
Keloğlan	4	5,8
Harika Kanatlar	4	5,8
Vikingler	4	5,8
Elifin Düşleri	3	4,4
İbi	3	4,4
Maşa ile Koca Ayı	3	4,4
Toplam	68	100

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların %26,4'ünün en çok izlediği çizgi filmin Rafadan Tayfa, %13,2'sinin Karlar Kraliçesi, %11,7'sinin İstanbul Muhafızları, %8,8'inin Bulmaca kulesi, %8,8'inin Emiray, %5,8'inin Keloğlan, %5,8'inin Harika kanatlar, %5,8'inin Vikingler, %4,4'ünün Elifin Düşleri, %4,4'ünün İbi ve %4,4'ünün Maşa ile Koca Ayı olduğu görülmektedir.

Bayır ve Gülşen (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin arasında *Keloğlan*, *Pepee*, *Afacan* ve *7 Kafadar*, *Jibber* ve *Jabber* olduğu tespit edilmiştir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre izledikleri çizgi filmlerin farklılık gösterdiği söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuklarının en çok sevilen karaktere ilişkin verilen yanıtların dağılımına Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Çizgi filmlerde en çok sevilen karaktere ilişkin verilen yanıtların dağılımı

En Çok Sevilen Karakter		f	%
Rafadan Tayfa	Hayri	10	55,5
	Mert	6	33,3
	Akın	2	11,1
Toplam		18	100
Karlar Kraliçesi	Elsa	7	77,7
	Anna	2	22,2
Toplam		9	100
İstanbul Muhafızları	Mehmet	7	87,5
	Zeynep	1	12,5
Toplam		8	100
Bulmaca Kulesi	Mert	6	100,0
Toplam		6	100
Emiray	Emiray	6	100,0
Toplam		6	100
Keloğlan Masalları	Keloğlan	4	100,0
Toplam		4	100
Harika Kanatlar	Jet	4	100,0
Toplam		4	100
Vikingler	Viki	4	100,0
Toplam		4	100
Elifin Düşleri	Elif	3	100,0
Toplam		3	100
İbi	İbi	3	100,0
Toplam		3	100
Maşa ile Koca Ayı	Maşa	2	66,6
	Koca Ayı	1	33,3
Toplam		3	100
Genel Toplam		68	100

Tablo 4 incelendiğinde, çocukların %55,5'inin en sevdiği karakterin Rafadan Tayfa çizgi film karakteri olan Hayri, %77,7'sinin en sevdiği karakterin Karlar Kraliçesi, çizgi film karakteri olan Elsa, %87,5'inin en sevdiği karakterin İstanbul Muhafızları çizgi film karakteri olan Mehmet olduğu görülmektedir.

Bayır ve Gülşen (2017) yaptıkları çalışmada çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerin arasında Keloğlan, Pepee, Afacan ve 7 Kafadar, Jibber ve Jabber olduğu tespit edilmiştir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre izledikleri çizgi filmlerin farklılık gösterdiği söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde; çocukların çizgi film izlemeleri ve izledikleri çizgi filmlerdeki kahramanları model almaları ve kendi cinsiyetlerinde olan kahramanları daha ileri düzeyde benimseyerek bunlara olumlu anlamlar yükledikleri vurgulanmaktadır. Tablo 4'ten elde edilen bulgular ile yukarıda sunulan ilgili alan yazının en çok sevilen çizgi film karakter olması yönünden paralel olduğu görülmektedir. Bu anlamda çocukların cinsiyetlerine yakın olan karakteri ve çizgi filmlerde genellikle ana karakterleri daha çok sevdiği şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveynlerin çocuklarının çizgi film izleme süresine göre verilen yanıtların dağılımına Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Çizgi film izleme süresine göre verilen yanıtların dağılımı

İzlenme Süresi	f	%
0-60 dakika (0-1 saat)	11	16,1
60-120 dakika (1-2 saat)	30	44,1
120-180 dakika (2-3 saat)	8	11,7
180-240 dakika (3-4 saat)	4	5,8
300 dakika ve üzeri (4 saat ve üzeri)	15	22,0
Toplam	68	100

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların %44,1'inin çizgi film izleme süresinin 60-120 dakika arasında, %22,0'nin 300 dakika ve üzeri, %16,1'inin 0-60 dakika arasında, %11,7'sinin 120-180 dakika arasında ve %5,8'inin ise 180-240 dakika arasında olduğu görülmektedir.

Erdoğan ve Baran (2008) tarafından yapılan araştırmanın bulguları, altı yaş çocuklarının günde ortalama 2-4 saat arası televizyon seyrettiklerini ortaya koymaktadır. Yalçın ve diğerleri (2002) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre ise okul öncesi ve ilköğretim çağı çocuklarının %62'si günde 2 saati, %8,3'ü ise günde 4 saati televizyon başında geçirmektedir. Bazı ülkelerde çocuklar günde 3-4 saat televizyon izlemektedir. Tablo 5'ten elde edilen bulgular ile yukarıda sunulan araştırma sonuçlarının çocukların çizgi film izleme süresi yönünden örtüştüğü görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, çocukların büyük bir çoğunluğunun 1-4 saat arası çizgi film izledikleri, çocukların yaş ve gelişim özellikleri incelendiğinde bu sürenin oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocukları ile nitelikli zaman geçirmelerini sağlayıcı yönde etkinlikler ve eğitim programları ile desteklenerek bu sürenin azaltılması sağlanabilir.

Ebeveynlerin çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin verilen yanıtların dağılımına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin verilen yanıtların dağılımı

Çocuklar Üzerindeki Etkiler		f	%	
Olumlu Etkileri	Bilgilendirme	26	37,1	
	Güdüleme ve eğlendirme	11	15,7	
	Örnek davranış modelleri sunma	11	15,7	
	Sözel dil becerilerini destekleme	10	14,2	40,0
	Düşünme ve sorgulama fırsatı verme	7	10,0	
	Değer kazanımı	3	4,2	
	Rahatlama	2	2,8	
Toplam		70	100	
Olumsuz Etkileri	Davranış değişikliği sergileme	22	20,9	
	Bilişsel fonksiyonlarında azalma	19	18,0	
	Şiddete yöneltme	18	17,1	
	Gerçeklikten kopma	16	15,2	
	Güvenli davranış azalması	13	12,3	60,0
	Korku ve kaygı oluşumu	8	7,6	
	Bedensel rahatsızlıklar	5	4,7	
	Zaman kaybı	4	3,8	
Toplam		105	100	

Tablo 6'ya göre çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin verilen yanıtların dağılımı incelendiğinde %60,0'nin olumsuz etkilerine %40,0'nin ise olumlu etkilerine yönelik yanıt verdikleri görülmektedir. Ebeveynlerin çizgi filmlerin olumlu etkilerine yönelik verdiklerin ifadelerin %37,1'inin bilgilendirme, %15,7'sinin güdüleme ve eğlendirme ile örnek davranış modelleri sunma, %14,2'sinin sözel dil becerilerini destekleme, %10,0'nin düşünme ve sorgulama fırsatı verme, %4,2'sinin değer kazanımı ve %2,8'inin ise rahatlama yönünde olduğu; çizgi filmlerin olumsuz etkilerine yönelik verdiklerin ifadelerin ise %20,9'unun davranış değişikliği sergileme, %18,0'nin bilişsel fonksiyonlarında azalma, %17,1'inin şiddete yöneltme, %15,2'sinin gerçeklikten kopma, %12,3'ünün güvenli davranış azalması, %7,6'sının korku ve kaygı oluşumu, %4,7'sinin bedensel rahatsızlıklar ve %3,8'inin ise zaman kaybı yönünde olduğu görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde; henüz hayal ile gerçeği ayırt edemeyen büyük oranda gördüklerinin etkisiyle bir dünya kuran çocukların, hem benlik oluşumu hem kişilik gelişimi hem de kültürleme gibi bireysel gelişim süreçlerinde çizgi filmlerin önemli bir yer teşkil ettiği vurgulanmaktadır. Günde yaklaşık dört saat televizyon karşısında kalan çocuğun kültürel etkileşim konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, model olabilecek kişilerin genel özelliklerini benimsemesi kaçınılmazdır. Daha da önemlisi model olarak benimsenen çizgi film

kahramanlarının davranış kalıplarının çocukların gündelik yaşamında ne derece karşılık bulduğu, modelleme süreci bakımından önem taşımaktadır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Huang ve Lee (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçları, televizyon izlemenin çocukların davranış problemlerini arttırdığını göstermektedir. Yapılan başka araştırmalarda ise uzun süre televizyon seyretmenin çocuklarda yüksek düzeyde duygusal kararsızlık, saldırganlık ve obezite; düşük düzeyde uyum, deneyime açıklık ve dürüstlük gibi sonuçları olduğunu ortaya koymaktadır.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile birlikte TV Program İçeriklerinin Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkileri (Milliyet, 2006) adlı araştırmada, 1638 ebeveyn ile görüşülmüştür. Araştırmada ebeveynler, çocukların şiddet ve korkudan etkilenme düzeyini 'en yüksek' olarak nitelmişlerdir. Erkek çocukları kız çocuklarına göre olumsuz davranışlardan daha fazla etkilenirken, kız çocukları da korku içerikli yapımların etkisinde kalmaktadır (Büyükbaykal, 2007).

Çocukların özellikle çizgi filmler aracılığıyla somut veya soyut pek çok kavramı öğrendikleri de düşünülecek olursa içeriği özenle hazırlanmış çizgi filmlerin çocukların bilişsel gelişiminde önemli rol oynadığı söylenebilir. Dalacosta ve diğ. (2009)'a göre çizgi filmler birçok mesajı ve kavramı resimlerle ve sembollerle çocuklara iletebilmektedir. Bu nedenle temel bilim kavramlarının çizgi filmler aracılığıyla çocuklara kazandırılması mümkündür. Yapılan çalışmalar çocukların ağırlık, kütle, yerçekimi gibi bazı temel bilim kavramlarını oluşturmalarında çizgi filmlerin oldukça etkili olduğunu tespit etmiştir (Bayır ve Günşen, 2017).

Tablo 6'dan elde edilen bulgular ile yukarıda sunulan araştırma sonuçlarının ve ilgili alan yazının çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri yönünden örtüştüğü görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, ebeveynlere çizgi filmlerin olumlu ve olumsuz yanlarına, izlenecek çizgi filmlerin seçimine yönelik farkındalık kazandırılarak olumsuz etkilerinin önüne geçilmesi sağlanabilir.

SONUÇ

Araştırmanın sonucunda, çocukların tamamına yakınının çizgi film izlediği, çizgi film izlerken medya araçlarından daha çok televizyonu tercih ettikleri, en çok izledikleri çizgi filmin Rafadan Tayfa olduğu, en çok sevilen karakterin Hayri olduğu, çocukların çizgi film izleme süresinin ise günlük 60-120 dakika arasında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveynler çizgi filmlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu ifade ederken daha çok olumsuz etkilerinin olduğu yönünde yanıt verdikleri görülmüştür. Olumlu etkilerinin daha çok bilgilendirme amaçlı olduğu belirtilirken, olumsuz etkilerinin ise daha çok çocuklarda davranış değişikliği sergileme yönünde olduğu belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Çocukların medya araçlarından daha çok televizyon aracılığıyla çizgi film izleme davranışı gösterdikleri görülmektedir. Televizyonu evden uzaklaştırmak ya da çocuklara televizyon izlemeyi yasaklamak yerine ebeveynlerin okumayı, tartışmayı, sohbet etmeyi alışkanlık haline getirmeleri ve özellikle çocuklarıyla daha nitelikli zaman geçirmelerini destekleyici yönde çalışmalar yapılabilir.
2. Çizgi film izleme süresi, izlenecek filmin niteliği ve çeşidi kişiye ve yaşa uygun ayarlanması gerekir. Bu nedenle ebeveynler ve eğitimcilere yönelik geniş kapsamlı hizmet içi eğitim programları ve konu ile ilgili eğitim seminerleri düzenlenebilir.
3. Çizgi film izleme süresinin artması çocukların gelişimi olumsuz yönde etkilediğinden ebeveynler bu süreyi kontrol altına almak için çocuklarını farklı hobi ve uğraşlara yönlendirebilir ve çizgi filmleri çocuklarının yaşamlarının odak noktası olmasını engelleyebilir.

4. Çocukları çizgi filmlerin olumsuz etkilerine ve diğer zararlı yayın ve medya programlarına karşı korumak için medya kuruluşlarında subliminal mesajların tespiti ve ayıklanması için özel yetişmiş, bu işin eğitimini almış bireyler çalıştırılabilir. Ayrıca çocuklara yönelik programların daha sık denetlenerek çocuklara uygun olup olmadığı araştırılabilir.
5. Araştırma farklı örneklem grubundaki çocukların ebeveynlerinin görüşleri alınarak da karşılaştırmalı benzer çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adak Özdemir A. ve Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocukların davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 157-173.
- Baştürk, S. (2009). Ortaöğretim matematik öğretmen adaylarına göre fen edebiyat fakültelerindeki alan eğitimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 137-160.
- Bayir, E. ve Günşen, G. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açılarından analizi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 746-761.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 31-44.
- Dewi, V. K. (2013). The use of cartoon films to improve students' skill in writing narrative texts. *English Education*, 2(1), 34-43.
- Dinç, B. (2015). Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 7-25.
- Erdoğan, S. ve Baran, G. (2008). A study of parents regarding television watching habits of their children in the four-six age group. *The Social Sciences*, 3(3), 245-248.
- Güler, A., Halıcioğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Gorodyska, V. (2015). Role of cartoons in moral education of senior preschoolers. *Annales Universitatis Mariae Curie Sklodowska Lublin*, 28(2), 71-80.
- Huang, F. & Lee, M. J. (2009). Does television viewing affect children's behaviours. *Pacific Economic Review*, 14(4), 474-505.
- Jain, N. (2011). Online school admission. Retrieved 2 15, 2015, from Online school admission: www.amazines.com/article_detail.cfm/
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Öztürk Samur, A., Durak Demirhan, T., Soydan, S. ve Önkol, L. (2014). Pepee çizgi filminin ebeveyn öğretmen ve çocuk gözüyle değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 151-166.
- Pandit, A. & Kulkarni, B. V. (2012). Retrieved from <http://www.oijrj.org/ejournal/Jan-Feb-Mar2012IEEJ/02.pdf>
- Persegani, C., Russo, P., Carucci, C. Papeschi, L. L., Trimarchi, M., & Nicolini, M. (2002). Television viewing and personality structure in children. *Individual Differences*, 32, 977-990.
- Postman, N. (1994). *Televizyon: Öldüren eğlence*. Osman Akinhay (Çev.), Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Rashid, A. (2015). Impact of television cartoon channels on children in India. *Journal of Indian Research*, 3(2), 64-72.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). *Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli*

- görüşlerinin belirlenmesi (Elazığ İli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sokolova, M. K. (2011). Modern cartoon characters in children play and toys. *Psychological Science and Education*, 2, 49-54.
- Turan, E. (1996). *Ekranaltı çocukları*. İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Türkkent, E. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Yalçın, S. S.; Tuğrul, B.; Naçar, N.; Tuncer, M. ve Yurdakök, K. (2002). Factors that affect television viewing time in preschool and primary school children. *Pediatrics International*, 44, 622-627.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin çok boyutlu bir değerlendirme. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), Aralık, 70-84.
- Yetim, G. ve Sarıçam, H. (2016). Çizgi film programlarının çocuklara etkisi konusunda ailelerin bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 343-364.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.